

Trestný čin tzv. „sprejerství“

Přečin tzv. „sprejerství“ [1] je v současné době upraven v § 228 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (dále jen „trestní zákoník“), který stanoví, že odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty „bude potrestán, kdo poškodí cizí věc tím, že ji postříká, pomaluje či popíše barvou nebo jinou látkou.“ Skutková podstata tohoto trestného činu byla doslovně převzata z § 257b zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona (dále jen „trestní zákon“).

Sprejerství však nebylo vždy samostatnou skutkovou podstatou trestného činu, když § 257b byl do trestního zákona vložen až zákonem č. 139/2001 Sb. s účinností od 1. 7. 2001. Do té doby bylo možné sprejerství postihovat buď jako poškození cizí věci dle § 257 trestního zákona nebo jako přestupek, přičemž jediným určujícím faktorem, zda půjde o trestný čin či o přestupek, byla výše způsobené škody. Právě tato skutečnost vedla zákonodárce k novelizaci trestního zákona, neboť zjišťování výše škody je v případě sprejerství velmi obtížné, závisí na tom, zda a jak lze nástřik odstranit či zda je k uvedení věci do původního stavu třeba vynaložit vyšší náklady např. na přetření omítky či zda je poškození nevratné.

Zákonem č. 139/2001 Sb. tedy byla rozšířena působnost skutkové podstaty poškození cizí věci i na sprejerství, a to bez ohledu na výši způsobené škody. Případy, kdy je skutková podstata trestného činu konstruována bez vazby na výši způsobené škody, jsou u majetkových trestných činů spíše výjimkou, nikoli však ojedinělou (srov. např. pojistný podvod dle § 210 odst. 1 trestního zákoníku či úvěrový podvod dle § 211 odst. 1 trestního zákoníku). Ústavní soud velmi trefně vystihl podstatu trestného činu sprejerství v usnesení pléna ze dne 18. 3. 2003, sp. zn. Pl. ÚS 4/03, kterým zamítl návrh na zrušení § 257b trestního zákona. Ústavní soud ve zmiňovaném usnesení konstatoval: „Z formulace skutkové podstaty a rovněž z jejího systematického zařazení v trestním zákoně vyplývá, že objektem trestného činu podle § 257b odst. 1 trestního zákona jsou majetková práva, resp. ochrana majetkových práv, u nichž se vždy dostává do popředí otázka míry jejich poškození či narušení, přičemž tuto míru lze kvantifikovat především výši způsobené škody. Z absence výše škody v případě trestného činu podle § 257b odst. 1 trestního zákona lze dovodit, že objektem, nikoliv však hlavním,

jsou rovněž další nemateriální hodnoty, resp. ochrana hodnot estetických či ochrana kulturních statků v převážně urbánních částech životního prostředí. Jinými slovy objektem trestného činu podle § 257b odst. 1 trestního zákona jsou nejen majetková práva, nýbrž i další nemajetkové hodnoty, na jejichž ochraně existuje společenský zájem, vyjádřený ústavně konformní vůlí zákonodárce, tento druh jednání trestněprávně postihovat.“

Ústavní soud se k podstatě trestného činu sprejerství vyjádřil i v usnesení ze dne 9. 6. 2011, sp. zn. III. ÚS 2190/10. „Nebezpečnost jednání dle § 257b tr. zák. spočívá mimo jiné v poměrné zákeřnosti, resp. snadnosti, s níž lze v krátké době posprejováním i ve větším rozsahu narušit estetiku budov a veřejného prostoru vůbec. Pro posouzení stupně společenské nebezpečnosti je významné, zda jednání pachatele „sprejerství“ bylo výrazem jisté vyšší míry bezohlednosti vůči poškozeným, kteří kromě způsobené majetkové škody mohou posprejování vnímat jako obzvlášť zlomyslné a dehonestující. Současně může být takovýto projev vandalismu, působící pohoršení, výrazem obzvláštní neucty vůči širší veřejnosti, jejím obecně sdíleným estetickým hodnotám, ale i vůči obecným zásadám ohleduplného soužití občanů (neminem laedere). Na míru závažnosti jednání „sprejera“ má tudíž vliv skutečnost, zda takové jednání poškozený mohl vnímat, resp. vnímal nejen jako pouhé poškození majetku, ale především jako svévolné ubližování, k němuž poškození majetku pachatelem sloužilo jako prostředek s cílem poškozeného šikanovat či zesměšnit.“

Od 1. 7. 2001 je tedy pro trestní odpovědnost sprejera nerozhodná výše škody, kterou svým jednáním způsobí. I tak však nelze všechny případy sprejerství automaticky postihovat dle § 228 odst. 2 trestního zákoníku a je třeba zvažovat, zda se nejedná pouze o přestupek. Do 31. 12. 2009 byl odpovědí na tuto otázku stupeň nebezpečnosti jednání pro společnost, tedy materiální znak trestného činu vyjádřený v § 3 odst. 2 trestního zákona. Trestní zákoník však zavedl v § 13 odst. 1 formální definici trestného činu, kdy nebezpečnost trestného činu pro společnost již není jako zákonný znak trestného činu vyžadována. Přesto byl materiální korektiv zachován, a to prostřednictvím výslovně uvedených zásad subsidiarity trestní represe obsažené v § 12 odst. 2 trestního zákoníku, dle kterého lze postihovat pouze jednání společensky škodlivé.

Ke kritériím posuzování společenské škodlivosti se vyjádřil Nejvyšší soud ve stanovisku trestního kolegia sp. zn. Tpjn 301/2012, v němž mimo jiné konstatoval: „Zvláštnost materiálního korektivu spočívajícího v použití subsidiarity trestní represe vyplývá z toho, že se jedná o zásadu, a nikoli o konkrétní normu, a proto je třeba ji aplikovat nikoli přímo, ale v zásadě jen prostřednictvím právních institutů a jednotlivých norem trestního práva (...). Úvaha o tom, zda jde o čin, který s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe není trestným činem z důvodu nedostatečné společenské škodlivosti případu, se uplatní za předpokladu, že posuzovaný skutek z hlediska spodní hranice trestnosti neodpovídá běžně se vyskytujícím trestným činům dané skutkové podstaty.“

V této souvislosti lze znovu odkázat na usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 6. 2011, sp. zn. III. ÚS 2190/10, dle kterého nedostatečná aplikace zásady subsidiarity trestní represe vede ve svých důsledcích k porušení čl. 39 Listiny základních práv a svobod a případně i k zásahu do práva garantovaného čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

V praxi tedy orgány činné v trestním řízení a zejména soudy musí posoudit každý jednotlivý případ sprejerství z hlediska jeho společenské škodlivosti, tedy zejména z pohledu § 39 odst. 2 trestního zákoníku stanovujícího kritéria posouzení závažnosti trestného činu. V případě sprejerství potom jedním z takových kritérií bude vedle např. četnosti jednání či pohnutky pachatele jisté i výše škody. Lze tak konstatovat, že výše škody, která byla z počátku formálním znakem trestného činu sprejerství, a to do 30. 6. 2001, kdy sprejerství bylo možné postihnout dle § 257 trestního zákona pouze, způsobil-li pachatel škodu vyšší než nepatrnou, se důsledkem novelizací stala nejprve materiálním znakem tohoto trestného činu a následně materiálním korektivem trestní odpovědnosti pachatele. ●

Mgr. Jana Vlková
TOMAN, DEVÁTÝ & PARTNEŘI
advokátní kancelář, s.r.o.

[1] Nejde o zákonné označení deliktu